
PODSTAWA PROGRAMOWA WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO DLA PRZEDSZKOLI, ODDZIAŁÓW PRZEDSZKOLNYCH W SZKOŁACH PODSTAWOWYCH ORAZ INNYCH FORM WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO

(Załącznik nr 1 rozporządzenia)

Podstawa programowa wychowania przedszkolnego opisuje proces wspomagania rozwoju i edukacji dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym. Przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych oraz inne formy wychowania przedszkolnego w równej mierze pełnią funkcje opiekuńcze, wychowawcze i kształcące. Zapewniają dzieciom możliwość wspólnej zabawy i nauki w warunkach bezpiecznych, przyjaznych i dostosowanych do ich potrzeb rozwojowych.

Celem wychowania przedszkolnego jest:

- 1) wspomaganie dzieci w rozwijaniu uzdolnień oraz kształtowanie czynności intelektualnych potrzebnych im w codziennych sytuacjach i w dalszej edukacji;
- 2) budowanie systemu wartości, w tym wychowywanie dzieci tak, żeby lepiej orientowały się w tym, co jest dobre, a co złe;
- 3) kształtowanie u dzieci odporności emocjonalnej koniecznej do racjonalnego radzenia sobie w nowych i trudnych sytuacjach, w tym także do łagodnego znoszenia stresów i porażek;
- 4) rozwijanie umiejętności społecznych dzieci, które są niezbędne w poprawnych relacjach z dziećmi i dorosłymi;
- 5) stwarzanie warunków sprzyjających wspólnej i zgodnej zabawie oraz nauce dzieci o zróżnicowanych możliwościach fizycznych i intelektualnych;
- 6) troska o zdrowie dzieci i ich sprawność fizyczną; zachęcanie do uczestnictwa w zabawach i grach sportowych;
- 7) budowanie dziecięcej wiedzy o świecie społecznym, przyrodniczym i technicznym oraz rozwijanie umiejętności prezentowania swoich przemyśleń w sposób zrozumiały dla innych;
- 8) wprowadzenie dzieci w świat wartości estetycznych i rozwijanie umiejętności wypowiedzania się poprzez muzykę, małe formy teatralne oraz sztuki plastyczne;
- 9) kształtowanie u dzieci poczucia przynależności społecznej (do rodziny, grupy rówieśniczej i wspólnoty narodowej) oraz postawy patriotycznej;
- 10) zapewnienie dzieciom lepszych szans edukacyjnych poprzez wspieranie ich ciekawości, aktywności i samodzielności, a także kształtowanie tych wiadomości i umiejętności, które są ważne w edukacji szkolnej.

Cele te są realizowane we wszystkich obszarach działalności edukacyjnej przedszkola. W każdym z obszarów podane są umiejętności i wiadomości, którymi powinny wykazywać się dzieci pod koniec wychowania przedszkolnego.

Aby osiągnąć cele wychowania przedszkolnego, należy wspomagać rozwój, wychowywać i kształcić dzieci w następujących obszarach:

1. Kształtowanie umiejętności społecznych dzieci: porozumiewanie się z dorosłymi i dziećmi, zgodne funkcjonowanie w zabawie i w sytuacjach zadaniowych.

Dziecko kończące przedszkole i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej:

- 1) obdarza uwagę dzieci i dorosłych, aby rozumieć to, co mówią i czego oczekują; grzecznie zwraca się do innych w domu, w przedszkolu, na ulicy;
- 2) przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej (stara się współdziałać w zabawach i w sytuacjach zadaniowych) oraz w świecie dorosłych;
- 3) w miarę samodzielnie radzi sobie w sytuacjach życiowych i próbuje przewidywać skutki swoich zachowań;
- 4) wie, że nie należy chwalić się bogactwem i nie należy dokuczać dzieciom, które wychowują się w trudniejszych warunkach, a także, że nie należy wyszydzać i szykanować innych;
- 5) umie się przedstawić: podaje swoje imię, nazwisko i adres zamieszkania; wie, komu można podawać takie informacje.

2. Kształtowanie czynności samoobsługowych, nawyków higienicznych i kulturalnych. Wdrażanie dzieci do utrzymywania ładu i porządku.

Dziecko kończące przedszkole i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej:

- 1) umie poprawnie umyć się i wytrzeć oraz umyć zęby;
- 2) właściwie zachowuje się przy stole podczas posiłków, nakrywa do stołu i sprząta po sobie;
- 3) samodzielnie korzysta z toalety;
- 4) samodzielnie ubiera się i rozbiera, dba o osobiste rzeczy i nie naraża ich na zgubienie lub kradzież;
- 5) utrzymuje porządek w swoim otoczeniu.

3. Wspomaganie rozwoju mowy dzieci.

Dziecko kończące przedszkole i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej:

- 1) zwraca się bezpośrednio do rozmówcy, stara się mówić poprawnie pod względem artykulacyjnym, gramatycznym, fleksyjnym i składniowym;

-
- 2) mówi płynnie, niezbyt głośno, dostosowując ton głosu do sytuacji;
 - 3) uważnie słucha, pyta o niezrozumiałe fakty i formułuje dłuższe wypowiedzi o ważnych sprawach;
 - 4) w zrozumiały sposób mówi o swoich potrzebach i decyzjach.
4. Wspieranie dzieci w rozwijaniu czynności intelektualnych, które stosują w poznawaniu i rozumieniu siebie i swojego otoczenia.
- Dziecko kończące przedszkole i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej:
- 1) przewiduje, w miarę swoich możliwości, jakie będą skutki czynności manipulacyjnych na przedmiotach (wnioskowanie o wprowadzanych i obserwowanych zmianach);
 - 2) grupuje obiekty w sensowny sposób (klasyfikuje) i formułuje uogólnienia typu: to do tego pasuje, te obiekty są podobne, a te są inne;
 - 3) stara się łączyć przyczynę ze skutkiem i próbuje przewidywać, co się może zdarzyć.
5. Wychowanie zdrowotne i kształtowanie sprawności fizycznej dzieci.
- Dziecko kończące przedszkole i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej:
- 1) dba o swoje zdrowie; zaczyna orientować się w zasadach zdrowego żywienia;
 - 2) dostrzega związek pomiędzy chorobą a leczeniem, poddaje się leczeniu, np. wie, że przyjmowanie lekarstw i zastrzyki są konieczne;
 - 3) jest sprawne fizycznie lub jest sprawne w miarę swoich możliwości, jeżeli jest dzieckiem mniej sprawnym ruchowo;
 - 4) uczestniczy w zajęciach ruchowych, w zabawach i grach w ogrodzie przedszkolnym, w parku, na boisku, w sali gimnastycznej.
6. Wdrażanie dzieci do dbałości o bezpieczeństwo własne oraz innych.
- Dziecko kończące przedszkole i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej:
- 1) wie, jak trzeba zachować się w sytuacji zagrożenia i gdzie można otrzymać pomoc, umie o nią poprosić;
 - 2) orientuje się w bezpiecznym poruszaniu się po drogach i korzystaniu ze środków transportu;
 - 3) zna zagrożenia płynące ze świata ludzi, roślin oraz zwierząt i unika ich;
 - 4) wie, że nie może samodzielnie zażywać lekarstw i stosować środków chemicznych (np. środków czystości);
 - 5) próbuje samodzielnie i bezpiecznie organizować sobie czas wolny w przedszkolu i w domu; ma rozeznanie, gdzie można się bezpiecznie bawić, a gdzie nie.

7. Wychowanie przez sztukę – dziecko widzem i aktorem.

Dziecko kończące przedszkole i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej:

- 1) wie, jak należy się zachować na uroczystościach, np. na koncercie, festynie, przedstawieniu, w teatrze, w kinie;
- 2) odgrywa role w zabawach parateatralnych, posługując się mową, mimiką, gestem i ruchem; umie posługiwać się rekwizytami (np. maską).

8. Wychowanie przez sztukę – muzyka i śpiew, płyś i taniec.

Dziecko kończące przedszkole i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej:

- 1) śpiewa piosenki z dziecięcego repertuaru oraz łatwe piosenki ludowe; chętnie uczestniczy w zbiorowym śpiewie, w tańcach i muzykowaniu;
- 2) dostrzega zmiany dynamiki, tempa i wysokości dźwięku utworu muzycznego, wyraża je, pływając lub tańcząc;
- 3) tworzy muzykę, korzystając z instrumentów perkusyjnych (oraz innych przedmiotów), a także improwizuje ją ruchem;
- 4) w skupieniu słucha muzyki, w tym także muzyki poważnej.

9. Wychowanie przez sztukę – różne formy plastyczne.

Dziecko kończące przedszkole i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej:

- 1) przejawia, w miarę swoich możliwości, zainteresowanie wybranymi zabytkami i dziełami sztuki oraz tradycjami i obrzędami ludowymi ze swojego regionu;
- 2) umie wypowiadać się w różnych technikach plastycznych i przy użyciu elementarnych środków wyrazu (takich jak kształt i barwa) w postaci prostych kompozycji i form konstrukcyjnych;
- 3) wykazuje zainteresowanie malarstwem, rzeźbą i architekturą (także architekturą zieleni i architekturą wnętrz).

10. Wspomaganie rozwoju umysłowego dzieci poprzez zabawy konstrukcyjne, budzenie zainteresowań technicznych.

Dziecko kończące przedszkole i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej:

- 1) wznosi konstrukcje z klocków i tworzy kompozycje z różnorodnych materiałów (np. przyrodniczych), ma poczucie sprawstwa („potrafię to zrobić”) i odczuwa radość z wykonanej pracy;
- 2) używa właściwie prostych narzędzi podczas majsterkowania;
- 3) interesuje się urządzeniami technicznymi (np. używanymi w gospodarstwie domowym), próbuje rozumieć, jak one działają, i zachowuje ostrożność przy korzystaniu z nich.

-
11. Pomaganie dzieciom w rozumieniu istoty zjawisk atmosferycznych i w unikaniu zagrożeń.

Dziecko kończące przedszkole i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej:

- 1) rozpoznaje i nazywa zjawiska atmosferyczne charakterystyczne dla poszczególnych pór roku; podejmuje rozsądne decyzje i nie naraża się na niebezpieczeństwo wynikające z pogody, np. nie stoi pod drzewem w czasie burzy, nie zdejmuje czapki w mroźną pogodę;
- 2) wie, o czym mówi osoba zapowiadająca pogodę w radiu i w telewizji, np. że będzie padał deszcz, śnieg, wiał wiatr; stosuje się do podawanych informacji w miarę swoich możliwości.

12. Wychowanie dla poszanowania roślin i zwierząt.

Dziecko kończące przedszkole i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej:

- 1) wymienia rośliny i zwierzęta żyjące w różnych środowiskach przyrodniczych, np. na polu, na łące, w lesie;
- 2) wie, jakie warunki są potrzebne do rozwoju zwierząt (przestrzeń życiowa, bezpieczeństwo, pokarm) i wzrostu roślin (światło, temperatura, wilgotność);
- 3) potrafi wymienić zmiany zachodzące w życiu roślin i zwierząt w kolejnych porach roku; wie, w jaki sposób człowiek może je chronić i pomóc im, np. przetrwać zimę.

13. Wspomaganie rozwoju intelektualnego dzieci wraz z edukacją matematyczną.

Dziecko kończące przedszkole i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej:

- 1) liczy obiekty i rozróżnia błędne liczenie od poprawnego;
- 2) wyznacza wynik dodawania i odejmowania, pomagając sobie liczeniem na palcach lub na innych zbiorach zastępczych;
- 3) ustala równoliczność dwóch zbiorów, a także posługuje się liczebnikami porządkowymi;
- 4) rozróżnia stronę lewą i prawą, określa kierunki i ustala położenie obiektów w stosunku do własnej osoby, a także w odniesieniu do innych obiektów;
- 5) wie, na czym polega pomiar długości, i zna proste sposoby mierzenia: krokami, stopa za stopą;
- 6) zna stałe następstwo dni i nocy, pór roku, dni tygodnia, miesięcy w roku.

14. Kształtowanie gotowości do nauki czytania i pisania.

Dziecko kończące przedszkole i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej:

- 1) potrafi określić kierunki oraz miejsca na kartce papieru, rozumie polecenia typu: narysuj kółko w lewym górnym rogu kartki, narysuj szlaczek, zaczynając od lewej strony kartki;
- 2) potrafi uważnie patrzeć (organizuje pole spostrzeżeniowe), aby rozpoznać i zapamiętać to, co jest przedstawione na obrazkach;
- 3) dysponuje sprawnością rąk oraz koordynacją wzrokowo-ruchową potrzebną do rysowania, wycinania i nauki pisania;
- 4) interesuje się czytaniem i pisanem; jest gotowe do nauki czytania i pisania;
- 5) słucha np. opowiadań, baśni i rozmawia o nich; interesuje się książkami;
- 6) układa krótkie zdania, dzieli zdania na wyrazy, dzieli wyrazy na sylaby; wyodrębnia głoski w słowach o prostej budowie fonetycznej;
- 7) rozumie sens informacji podanych w formie uproszczonych rysunków oraz często stosowanych oznaczeń i symboli, np. w przedszkolu, na ulicy, na dworcu.

15. Wychowanie rodzinne, obywatelskie i patriotyczne.

Dziecko kończące przedszkole i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej:

- 1) wymienia imiona i nazwiska osób bliskich, wie, gdzie pracują, czym się zajmują;
- 2) zna nazwę miejscowości, w której mieszka, zna ważniejsze instytucje i orientuje się w rolach społecznych pełnionych przez ważne osoby, np. policjanta, strażaka;
- 3) wie, jakiej jest narodowości, że mieszka w Polsce, a stolicą Polski jest Warszawa;
- 4) nazywa godło i flagę państwową, zna polski hymn i wie, że Polska należy do Unii Europejskiej;
- 5) wie, że wszyscy ludzie mają równe prawa.

ZALECANE WARUNKI I SPOSÓB REALIZACJI

W trosce o prawidłowy rozwój psychoruchowy oraz przebieg wychowania i kształcenia dzieci w wieku przedszkolnym zaleca się następujące proporcje zagospodarowania czasu przebywania w przedszkolu w rozliczeniu tygodniowym:

- 1) co najmniej jedną piątą czasu należy przeznaczyć na zabawę (w tym czasie dzieci bawią się swobodnie, przy niewielkim udziale nauczyciela);
- 2) co najmniej jedną piątą czasu (w przypadku młodszych dzieci – jedną czwartą czasu), dzieci spędzają w ogrodzie przedszkolnym, na boisku, w parku itp. (organizowane są tam gry i zabawy ruchowe, zajęcia sportowe, obserwacje przyrodnicze, prace gospodarcze, porządkowe i ogrodnicze itd.);
- 3) najwyżej jedną piątą czasu zajmują różnego typu zajęcia dydaktyczne, realizowane według wybranego programu wychowania przedszkolnego;
- 4) pozostały czas – dwie piąte czasu nauczyciel może dowolnie zagospodarować (w tej puli czasu mieszczą się jednak czynności opiekuńcze, samoobsługowe, organizacyjne i inne).

Zadaniem nauczycieli jest prowadzenie obserwacji pedagogicznych mających na celu poznanie możliwości i potrzeb rozwojowych dzieci oraz dokumentowanie tych obserwacji. Z początkiem roku poprzedzającego rozpoczęcie przez dziecko nauki w klasie I szkoły podstawowej należy przeprowadzić analizę gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole (diagnoza przedszkolna). Celem takiej analizy jest zgromadzenie informacji, które mogą pomóc:

- 1) rodzicom w poznaniu stanu gotowości swojego dziecka do podjęcia nauki w szkole podstawowej, aby mogli je w osiągnięciu tej gotowości, odpowiednio do potrzeb, wspomagać;
- 2) nauczycielowi przedszkola przy opracowaniu indywidualnego programu wspomagania i korygowania rozwoju dziecka, który będzie realizowany w roku poprzedzającym rozpoczęcie nauki w szkole podstawowej;
- 3) pracownikom poradni psychologiczno-pedagogicznej, do której zostanie skierowane dziecko, w razie potrzeby pogłębionej diagnozy związanej ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

W wielu obszarach wychowania przedszkolnego występują treści edukacji zdrowotnej. Ze względu na dobro dzieci, należy zadbać o kształtowanie ich świadomości zdrowotnej oraz nawyków dbania o własne zdrowie w codziennych sytuacjach w przedszkolu i w domu, współpracując w tym zakresie z rodzicami.

W trosce o jednolite oddziaływanie wychowawcze, nauczyciele:

- 1) systematycznie informują rodziców o zadaniach wychowawczych i kształcących realizowanych w przedszkolu; zapoznają rodziców z pod-

stawą programową wychowania przedszkolnego i włączają ich do kształtowania u dziecka określonych tam wiadomości i umiejętności;

- 2) informują rodziców o sukcesach i kłopotach ich dzieci, a także włączają ich do wspierania osiągnięć rozwojowych dzieci i łagodzenia trudności, na jakie natrafiają;
- 3) zachęcają rodziców do współdecydowania w sprawach przedszkola, np. wspólnie organizują wydarzenia, w których biorą udział dzieci.

W celu właściwego przygotowania dzieci do podjęcia nauki w szkole podstawowej, nauczyciele powinni znać podstawę programową kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych w zakresie I etapu edukacyjnego, a zwłaszcza klasy I szkoły podstawowej.

KOMENTARZ DO PODSTAWY PROGRAMOWEJ WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO

Edyta Gruszczyk-Kolczyńska

W ostatnich latach wiele zmieniło się w wychowaniu przedszkolnym. Bardzo powoli wychodzimy z kryzysu w tej ważnej dziedzinie wychowania i kształcenia¹. Wszystkim dzieciom, które niebawem rozpoczną naukę w szkole, zapewniono jeden rok wychowania przedszkolnego w oddziałach dla sześciolatków organizowanych w przedszkolach i w szkołach (tzw. klasy zerowe). Obecnie, dzięki ostatniej zmianie ustawy o systemie oświaty², również każdy pięciolatek zyskał prawo do wychowania przedszkolnego. Oprócz klasycznych form wychowania przedszkolnego organizowane są także inne formy wychowania przedszkolnego³. Za kilka lat dominującą formą wychowania przedszkolnego będą właśnie małe przedszkola, ponieważ ich formuła organizacyjna uwzględni w większym stopniu sytuację demograficzną i potrzeby rodziców dzieci w wieku przedszkolnym.

Podstawa programowa wychowania przedszkolnego została opracowana dla zapewnienia właściwego poziomu wychowania przedszkolnego realizowanego w tak zróżnicowanych placówkach oświatowych. Zawarte w niej zale-

**Ważniejsze
argumenty
uzasadniające
formułę
i treści zawarte
w Podstawie
programowej
wychowania
przedszkolnego**

¹ Według danych Systemu Informacji Oświatowej – stan na koniec września 2007 roku – w Polsce wychowaniem przedszkolnym było objętych około 44% dzieci w wieku od 3 do 6 lat. Najgorzej przedstawia się sytuacja przedszkoli wiejskich: w roku 2008 na ogólną liczbę 2478 gmin polskich w 539 gminach nie było ani jednego przedszkola. Dla porównania – w roku szkolnym 1980/1981 wychowaniem przedszkolnym objęto w Polsce 97,5% sześciolatków (w tym na wsi 91,8%). Do przedszkoli i oddziałów przedszkolnych uczęszczało wówczas łącznie 62,7% (w tym na wsi 53,1%), do ognisk przedszkolnych 34,8% (na wsi 38,7%). Podaję za B. Wilgocką-Okoń *Główne kierunki badań w pedagogice przedszkolnej* (w: *O sytuacji w naukach pedagogicznych* red. W. Okoń, Monografie pedagogiczne t. XLIX, Polska Akademia Nauk, Wydawnictwo Ossolineum Wrocław – Warszawa – Kraków – Łódź 1985). Dziesięć lat później – roku szkolnym 1999/2000 – wskaźniki upowszechnienia przedszkoli przedstawiały się znacznie gorzej. Do przedszkoli wiejskich uczęszczało 8% trzylatków, 13% czterolatków, 22% pięciolatków, a do przedszkoli miejskich odpowiednio 23%, 33% i 41% dzieci. Cytuję za *Edukacja przedszkolna w Polsce – szanse i zagrożenia* (red. M. Zahorska, Wydawnictwo Instytutu Spraw Publicznych, seria *Ekspertyzy – rekomendacje – raporty z badań*, Warszawa 2003).

² Ustawa o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw z dnia 19 marca 2009 r. (Dz. U. Nr 56, poz. 458).

³ *Jak organizować edukację przedszkolną w nowych formach. Informator Ministerstwa Edukacji Narodowej. Informator 2008/2009* (Warszawa, czerwiec 2008). W publikacji wyjaśnia się ideę ogłoszenia roku przedszkolaka, w tym znaczenie edukacji i diagnozy przedszkolnej. Ponadto omawia się sytuację wychowania przedszkolnego w Polsce, w tym konieczność organizowania alternatywnych form wychowania przedszkolnego. W części drugiej opisane są krok po kroku czynności, jakie trzeba wykonać, organizując małe przedszkole. W załącznikach znajdują się ważne dokumenty regulujące funkcjonowanie placówek wychowania przedszkolnego.

**Dlaczego
podstawa
programowa
wychowania
przedszkolnego
precyzyjnie
określa cele
oraz zakres
wspomagania
rozwoju
i edukacji
dzieci?**

czenia będą realizowane od początku roku szkolnego 2009/2010, niezależnie od formuły organizacyjnej wychowania przedszkolnego. Dotyczy to zarówno celów, jak i zakresu wspomagania rozwoju umysłowego, wychowania i kształcenia dzieci w wieku przedszkolnym. Podstawa programowa wyznacza ramy edukacji przedszkolnej, gdyż zgodnie z zawartymi w niej zaleceniami, zostaną opracowane nowe programy wychowania przedszkolnego i podręczniki metodyczne dla nauczycieli przedszkola.

Podstawa programowa wychowania przedszkolnego była konstruowana metodą stopniowych przybliżeń. Projekt podstawy opracował zespół specjalistów wychowania przedszkolnego, a więc pedagodzy i psychologowie, doradcy metodyczni oraz dyrektorzy i nauczyciele wyróżniających się przedszkoli. Pod wpływem uwag, nadesłanych w trakcie konsultacji społecznych, trwających od kwietnia do listopada 2008 r., projekt podstawy kilkakrotnie poprawiano, a jego kolejne wersje były recenzowane przez pedagogów i nauczycieli przedszkoli. Po tych korektach nadano mu formę dokumentu załączonego do *Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej* z dnia 23 grudnia 2008 r. (Załącznik nr 1).

Ze względu na różnicowanie się form wychowania przedszkolnego potrzebny jest dokument, w którym jasno i konkretnie określone są cele i treści edukacji przedszkolnej, a także warunki i sposób ich realizacji. Dzieci uczęszczające do placówek wychowania przedszkolnego – niezależnie od formuły organizacyjnej i miejsca gdzie się znajdują – muszą mieć zapewniony taki zakres edukacji, który przyczyni się do wspomagania ich rozwoju umysłowego oraz dobrze przygotuje je do nauki szkolnej i do radzenia sobie w sytuacjach życiowych. Z tego też powodu w podstawie programowej podane są cele wychowania przedszkolnego, wyodrębniono też wszystkie zakresy działalności edukacyjnej przedszkola, a w każdym podano zakres umiejętności i wiadomości, jakimi powinno wykazać się dziecko pod koniec wychowania przedszkolnego.

Przypomnieć tu trzeba, że podstawa programowa wychowania przedszkolnego nie jest programem nauczania. Zakres kształcenia i wychowania określony w tym dokumencie musi być rozszerzany i konkretyzowany w autorskich programach wychowania przedszkolnego. Te zaś, mają być tak szczegółowo, konkretnie i jednoznacznie opracowane, żeby nauczyciel mógł według nich zaplanować, a potem realizować zajęcia z dziećmi w przedszkolu w kolejnych miesiącach, tygodniach i dniach każdego roku szkolnego.

Niestety, obecnie autorskie programy wychowania przedszkolnego w przeważającej liczbie są konstruowane na zbyt wysokim poziomie ogólności. Dlatego nauczycielom trudno szczegółowo zaplanować i realizować edukację przedszkolną według zawartych w nich treści. Precyzyjne określenie celów i treści edukacji przedszkolnej w *Podstawie programowej* wymusza więc pożądaną precyzję i konkretyzację autorskich programów.

Dotyczy to także rozszerzenia zakresu kształcenia i wychowania dzieci przedszkolnych – autorzy programów będą musieli dokładnie określić, w jakim stopniu przygotowany przez nich program rozszerza zakres wspomagania rozwoju umysłowego i edukacji przedszkolaków w stosunku do tego, co zaleca *Podstawa programowa wychowania przedszkolnego*.

Dla uzyskania dobrych efektów edukacyjnych, treści kształcenia realizowane w szkole, począwszy od klasy pierwszej, muszą stanowić kontynuację i rozszerzenie edukacji przedszkolnej. Jeżeli dzieci w przedszkolu zostaną przygotowane do podjęcia nauki w szkole, znacząco zmniejszy się możliwość napotkania na nadmierne trudności, pojawiające się już na początku klasy pierwszej⁴. Dlatego jednym z ważniejszych celów wychowania przedszkolnego jest takie wspomaganie dzieci w rozwoju umysłowym, aby osiągnęły pełną dojrzałość do nauki w szkole.

O tym, że przygotowane dokumenty zapewniają ciągłość edukacyjną, można się przekonać, porównując cele i treści kształcenia zawarte w podstawie programowej wychowania przedszkolnego i podstawie programowej edukacji wczesnoszkolnej⁵. Dla podkreślenia tej ciągłości, przy określaniu każdego zakresu edukacji realizowanej w klasie I, podana jest nazwa szkolna i jej równoważniki z wychowania przedszkolnego. Na przykład: *Edukacja przyrodnicza* (nazwa szkolna), a obok *Wychowanie do rozumienia i poszanowania przyrody żywej i nieożywionej* (nazwa przedszkolna). Ponadto, w uwagach dotyczących warunków i sposobu realizacji *Podstawy* podkreślono, że nauczyciele przedszkola powinni znać podstawę programową edukacji wczesnoszkolnej, a nauczyciele uczący w szkole mają znać podstawę programową wychowania przedszkolnego.

Do zapewnienia dzieciom lepszych szans edukacyjnych przyczyni się zapewne także język wymagań i oczekiwań, w którym zostały napisane zarówno podstawa programowa wychowania przedszkolnego, jak i podstawa programowa edukacji wczesnoszkolnej. Od nauczycieli przedszkoli i nauczycieli klas początkowych wymaga się realizacji zaleceń zapisanych w tych dokumentach i jednocześnie oczekuje się, że ich wychowankowie i uczniowie będą dysponowali określonymi tam wiadomościami i umiejętnościami. Taka konstrukcja dokumentów umożliwi kontrolę jakości edukacji, tak na etapie wychowania przedszkolnego, jak i nauczania początkowego.

⁴ Potwierdzają to badania nad niepowodzeniami w nauce matematyki. Co czwarte dziecko doznaje specyficznych i nadmiernych trudności już na początku klasy pierwszej. W następnych latach trudności te narastają i przyjmują formę niepowodzeń w uczeniu się matematyki. Por. E. Gruszczyk-Kolczyńska *Dzieci ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się matematyki. Przyczyny, diagnoza i zajęcia korekcyjno-wyrównawcze*, WSiP, Warszawa 2007 (i wcześniejsze wydania).

⁵ *Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych. I etap edukacyjny: klasy I-III, edukacja wczesnoszkolna*. Załącznik nr 2 do Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r.

**W jaki sposób
podstawa
programowa
wychowania
przedszkolnego
zapewnia
ciągłość
edukacyjną?**

**Dlaczego
w podstawie
programowej
wychowania
przedszkolnego
określa się
ramy czasowe
dla głównych
form dziecięcej
aktywności?**

Od pewnego czasu nasila się tendencja do mnożenia zajęć dydaktycznych w przedszkolach i nadmiernego wydłużania czasu, w którym są one realizowane. Dzieje się to kosztem zabawy, głównej formy dziecięcej aktywności⁶. Ponieważ z badań⁷ jasno wynika, że w trakcie zabawy dzieci intensywnie się uczą i skutecznie rozwijają swój umysł, należy zadbać o przywrócenie dziecięcej zabawie należytego miejsca w wychowaniu przedszkolnym. Dlatego w zalecanych warunkach i sposobach realizacji, opisanych w końcowej części podstawy, podane są proporcje zagospodarowania czasu edukacyjnego w rozliczeniu tygodniowym. Ustala się tam, że co najmniej jedną piątą czasu pobytu dzieci w przedszkolu należy przeznaczyć na zabawę. W tym czasie dzieci bawią się swobodnie, przy niewielkim udziale nauczyciela. Zapis ten ma przeciwdziałać wymuszaniu organizowania szkolnych form edukacyjnych i stosowania szkolnych metod w placówkach wychowania przedszkolnego.

Z analizy pracy wielu przedszkoli wynika, że dzieci zdecydowanie za krótko przebywają w ogrodzie, na boisku czy w parku. Również zbyt rzadko organizowane są dla nich zajęcia rozwijające sprawność ruchową. Problem w tym, że rodzice także nie przywiązują należytej wagi do usprawniania fizycznego dzieci⁸. Tymczasem na czas wychowania przedszkolnego przypada złoty wiek motoryczności dzieci⁹. Jeżeli w tym okresie życia nie rozwinię się należyte sprawności ruchowej dzieci, położy się to cieniem na ich zdrowiu i kondycji fizycznej w ciągu całego życia.

Żeby zapobiec tym złym tendencjom, w podstawie zaleca się, aby co najmniej jedną piątą (a w przypadku dzieci młodszych – jedną czwartą) czasu przebywania w placówce wychowania przedszkolnego dzieci spędzały w ogrodzie, na boisku czy w parku, gdzie powinny być dla nich organizowane gry i zabawy ruchowe, zajęcia sportowe itp.

⁶ Także rodzice wymuszają organizowanie w przedszkolach większej liczby zajęć dydaktycznych. Zależy im bowiem, aby dzieci już w przedszkolu uczyły się na sposób szkolny. W ten sposób chcą zapewnić im lepszy start. Nie widzą nic złego w tym, że odbywa się to kosztem dziecięcych zabaw. Nie zdają sobie sprawy z tego, jaką mają one wartość rozwojową. Zapisy zawarte w *Postawie* mają pomóc dyrektorom i nauczycielom przedszkola przeciwstawić się tym naciskom.

⁷ Potwierdzają to badania naukowe analizujące czynności, jakie dzieci realizują w trakcie zabawy. Więcej informacji podaje M. Przetacznik-Gierowska (*Świat dziecka. Aktywność – poznanie – środowisko*, Wydawnictwa Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 1993). W. Okoń (*Zabawa a rzeczywistość*, WSiP, Warszawa 1987), E. Gruszczyk-Kolczyńska i E. Zielińska (*Wspomaganie rozwoju umysłowego czterolatków i pięcioletków. Książka dla rodziców, terapeutów i nauczycieli przedszkola*, WSiP, Warszawa 2004) i inni.

⁸ Analiza form aktywności dzieci od wstania do położenia się spać pokazała, że w ostatnich latach znacząco zmienił się sposób wychowywania dzieci miejskich. Dzieci przedszkolne: a) zbyt długo oglądają audycje telewizyjne i zajmują się grami komputerowymi, b) rażąco mało czasu przebywają poza domem, np. na placach zabaw, c) są wyręczane nawet w prostych czynnościach samoobsługowych, d) w zbyt małym stopniu są aktywne i rozwijają swoją sprawność fizyczną itd.

⁹ Por. N. Wolański *Etapy rozwoju dziecka, dorosły, człowiek stary w rodzinie*, w *Rodzina i dziecko*, red. M. Ziemska, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1979.

Dla przywrócenia należytych proporcji zajęć edukacyjnych i opiekuńczo-wychowawczych w placówkach wychowania przedszkolnego zaleca się także, aby co najwyżej jedną piątą czasu przeznaczyć na różnego typu zajęcia dydaktyczne realizowane według wybranych programów autorskich.

Proporcje zagospodarowania czasu podane w podstawie muszą być respektowane w rozliczeniu tygodniowym, niezależnie od formuły organizacyjnej placówki wychowania przedszkolnego i czasu, który dzieci w tej placówce spędzają¹⁰.

Od ponad ćwierć wieku¹¹ w przedszkolach uczy się czytania i przygotowuje się dzieci do nauki pisania. Potem, w klasie pierwszej, nauczyciele ponownie uczą je czytania, tym razem w połączeniu z nauką pisania. Ponieważ dzieci uczą się dwukrotnie tego samego, należałoby oczekiwać, że będą czytać znakomicie. Tak jednak nie jest – między innymi z powodu oddzielenia nauki czytania od pisania.

Problem polega między innymi na tym, że nauczyciele wychowania przedszkolnego nadmiernie skupiają się na nauce czytania. Mniej dbają o to, aby dzieci, kończąc edukację przedszkolną, były dobrze przygotowane do opanowania czytania w połączeniu z nauką pisania według szkolnych metod i standardów. Dlatego wśród uczniów rozpoczynających naukę w klasach pierwszych zwykle jest kilkoro dzieci, które świetnie czytają, natomiast pozostałe

Kształtowanie gotowości do nauki czytania i pisania jako ważne zadanie wychowania przedszkolnego

¹⁰ Wymiar czasu pobytu dzieci w innych, niż klasyczne przedszkole, formach wychowania przedszkolnego zależy od lokalnych potrzeb i możliwości. Minimalny dzienny wymiar zajęć wynosi 3 godziny, jeżeli w grupie jest od 3 do 5 dzieci. Im liczniejsza grupa, tym czas trwania zajęć powinien być dłuższy – do 4 lub 5 godzin dziennie. W podanych ramach czasowych realizowane mają być programy autorskie respektujące zalecenia zawarte w *Podstawie programowej wychowania przedszkolnego*. Więcej informacji w broszurze *Jak organizować edukację przedszkolną w nowych formach. Informator Ministerstwa Edukacji Narodowej. Informator 2008/2009* (Warszawa, czerwiec 2008).

¹¹ Historia wprowadzania elementów czytania do wychowania przedszkolnego kształtowała się pokrótce tak: w *Programie wychowania w przedszkolu* (wydanym przez Ministerstwo Oświaty i Wychowania, Warszawa 1973), w dziele zatytułowanym *Wychowanie umysłowe*, ustalono że jednym z głównych zadań wychowania przedszkolnego jest przygotowanie dziecka do nauki czytania i pisania. W części III tego dokumentu zamieszczono treści, które miały pomóc w realizacji działań przygotowujących dziecko do roli ucznia. W roku 1977 uzupełniono ten *Program* dokumentem *Zakres treści wychowania i kształcenia dzieci sześciolatków*. Równocześnie ukazał się *Program pracy wychowawczo-dydaktycznej z dziećmi sześciolatkami objętymi jednorocznym oddziaływaniem przedszkolnym*. W dokumentach tych przeniesiono niektóre treści kształcenia z nauczania początkowego do wychowania przedszkolnego. Dotyczyło to zwłaszcza początkowej nauki czytania. Natomiast w scalonej wersji *Programu wychowania w przedszkolu* (wydanego przez Ministerstwo Edukacji Narodowej, Warszawa 1981) zapisy odnoszące się do nauki czytania obejmowały dwa następujące po sobie cykle: wyrabianie gotowości do czytania i wprowadzenie elementów czytania. Więcej informacji podaje K. Kamińska *Nauka czytania dzieci w wieku przedszkolnym*, WSiP, Warszawa 1999, rozdział *Nauka czytania w edukacji przedszkolnej*.

**Dlaczego
trzeba łączyć
wspomaganie
rozwoju
umysłowego
dzieci z ich
edukacją
matematyczną?**

z trudem uczą się pisać i czytać, gdyż zbyt słabo zostały do tego przygotowane w przedszkolu i w klasach zerowych¹². Praktyka pedagogiczna dowodzi bowiem, że o wiele łatwiej jest nauczyć dzieci rozpoznawania i składania liter, niż ukształtować ich pełną gotowość do nauki czytania w powiązaniu z nauką pisania. Dlatego postanowiono, że kształtowanie umiejętności czytania trzeba łączyć z nauką pisania i mają o to zadbać nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej. Natomiast zadaniem nauczycieli przedszkoli i klas zerowych jest ukształtowanie u dzieci gotowości do opanowania tych umiejętności w szkole.

Należy jeszcze raz podkreślić, że na poziomie wychowania przedszkolnego można uczyć dzieci czytania, ponieważ programy autorskie mają rozszerzać to, co jest zalecane w podstawie programowej. Nie może się to jednak odbywać kosztem wykształcenia gotowości dzieci do nauki czytania w połączeniu z nauką pisania.

W miarę obejmowania coraz większej liczby sześciolatków edukacją przedszkolną organizowaną w szkołach, prowadzenie zajęć w klasach zerowych powierzone zostało nauczycielom nauczania początkowego. Oni zaś preferują szkolne metody prowadzenia zajęć, także w zakresie edukacji matematycznej. Dlatego w zbyt małym stopniu dbają o kształtowanie czynności umysłowych dzieci potrzebnych do uczenia się matematyki na sposób szkolny. Na przykład wiele czasu poświęcają na opracowanie monografii liczb naturalnych, nie troszcząc się o to, czy dzieci rozumują operacyjnie na poziomie konkretnym w zakresie umożliwiającym im rozumienie ważniejszych aspektów tych liczb.

Oznacza to, że większość dzieci uczęszczających do klas zerowych dwa razy uczestniczy w zajęciach takich jak monografia liczb naturalnych. Problem w tym, że co czwarte dziecko w klasie I nie dysponuje odpowiednimi kompetencjami intelektualnymi i dlatego nie korzysta z takich zajęć. Jest to początek narastających trudności i niepowodzeń w nauce matematyki¹³.

Żeby przeciwdziałać tej tendencji, w podstawie programowej wychowania przedszkolnego ustalono zakres wspierania dzieci w rozwijaniu czynności intelektualnych potrzebnych im w nauce szkolnej, także w edukacji matematycznej (rozumowanie przyczynowo-skutkowe, klasyfikacja, wnioskowanie

¹² Wyjaśnić tu trzeba, że na początku klasy pierwszej, w okresie przygotowawczym, nauczyciele starają się rozwinąć gotowość dzieci do nauki czytania i pisania. Problem w tym, że nie jest to możliwe w ciągu dwóch lub trzech tygodni. Dla osiągnięcia dobrych efektów kształtowania umiejętności czytania w połączeniu z pisaniem, mali uczniowie muszą być dobrze przygotowani. Dlatego kształtowanie gotowości do opanowania tych ważnych umiejętności musi być realizowane na poziomie wychowania przedszkolnego.

¹³ Więcej informacji w książce E. Gruszczyk-Kolczyńska *Dzieci ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się matematyki. Przyczyny, diagnoza i zajęcia korekcyjno-wyrównawcze*, WSiP, Warszawa 2007 (i wcześniejsze wydania), wstęp i rozdziały części pierwszej.

o wprowadzanych i obserwowanych zmianach). Ponieważ podstawa obowiązuje we wszystkich przedszkolnych formach organizacyjnych, przyczyni się to do lepszego ukształtowania u dzieci dojrzałości do uczenia się matematyki na sposób szkolny. Jednocześnie w dokumencie tym określa się, jakie wiadomości i umiejętności matematyczne trzeba ukształtować na poziomie wychowania przedszkolnego, aby dzieci były dobrze przygotowane do nauki w szkole i radzenia sobie w sytuacjach życiowych.

Dodać tu należy, że wiadomości i umiejętności określone w podstawie programowej wychowania przedszkolnego stanowią punkt wyjścia dla ustalenia treści obowiązujących w szkolnej edukacji matematycznej. Ze względu na wcześniej omawianą ciągłość edukacyjną, obowiązkiem nauczycieli przedszkola jest wspomaganie rozwoju umysłowego dzieci, w tym ich edukacji matematycznej, co najmniej w zakresie podanym w tym dokumencie.

Ponieważ autorskie programy wychowania przedszkolnego, opracowywane według podstawy programowej wychowania przedszkolnego, mogą rozszerzać ten zakres edukacji, warto na poziomie przedszkola i klas zerowych rozwijać u dzieci zdolności matematyczne. Z badań¹⁴ wynika bowiem, że zadatki uzdolnień matematycznych ujawniają się u dzieci już w wieku przedszkolnym. Jeżeli w tym okresie życia będą one pielęgnowane i rozwijane, dzieci mogą osiągnąć ponadprzeciętne efekty w szkolnej nauce matematyki.

Wiek przedszkolny to ważny okres kształtowania wrażliwości estetycznej dzieci. Dlatego w podstawie programowej wychowania przedszkolnego określono, że wychowanie przez sztukę ma być realizowane poprzez muzykę i śpiew, pląsy i taniec, udział dzieci w małych formach teatralnych, a także poprzez wypowiadanie się w różnych formach plastycznych. Chodzi o to, aby autorzy programów autorskich nie pominęli żadnej z tych ważnych dziedzin wychowania przez sztukę.

Na kształtowanie potrzeb estetycznych dzieci wielki wpływ ma otoczenie, z jakim się stykają. Niestety, wiele dzieci wychowuje się w otoczeniu brzydkich blokowisk i zniszczonej zieleni, widzi pomazane sprayem ściany domów itp. Dlatego w wychowaniu przedszkolnym trzeba dążyć chociażby do zrównoważenia tych niedobrych wzorców. Z tego powodu w podstawie podkreśla się potrzebę wprowadzania dzieci w wartości estetyczne malarstwa, rzeźby i architektury, w tym architektury zieleni i architektury wnętrz.

Nie chodzi tu oczywiście o wiedzę z wymienionych dziedzin sztuki, gdyż tę dzieci zdobędą zapewne w trakcie następnych etapów edukacyjnych. Celem tego zakresu wychowania przez sztukę w wieku przedszkolnym jest kształtowanie preferencji i doznawania przyjemności przebywania w pięknym otoczeniu, a także wprowadzania ładu wszędzie tam, gdzie dziecko się znajduje.

¹⁴ Więcej informacji w publikacji E. Gruszczyk-Kolczyńska, E. Zielińska *Dziecięca matematyka. Książka dla rodziców i nauczycieli*, WSiP, Warszawa 2007 i wcześniejsze wydania.

**Wychowanie
przez sztukę
ważnym
zadaniem
edukacji
przedszkolnej**

Dlaczego podstawa programowa zawiera tak dużo treści wychowawczych?

Tak znacząca obecność treści wychowawczych w podstawie programowej wychowania przedszkolnego ma bezpośredni związek ze zmianami obserwowanymi w wychowaniu rodzinnym. Większość rodziców troszczy się o wszechstronny rozwój i wychowanie swoich dzieci. Niestety, niepokojąco zwiększa się też liczba rodziców, którzy poświęcają swoim dzieciom zbyt mało czasu. Na dodatek, coraz mniej uwagi przywiązują do wychowania: kształtowania u dzieci nawyków odpowiedniego zwracania się do innych oraz zgodnego współdziałania z dorosłymi i dziećmi, do dbania o ład i porządek w swoim otoczeniu, a także do poszanowania przyrody i własności społecznej.

Z tego powodu uznano, że jednym z głównych celów działalności pedagogicznej przedszkola jest budowanie w umysłach dzieci systemu wartości, zwłaszcza w zakresie rozróżniania dobra od zła i preferowania dobra. Idea ta jest konkretyzowana we wszystkich zakresach wspomagania rozwoju i edukacji przedszkolnej dzieci, począwszy od kształtowania umiejętności społecznych, aż po wychowanie rodzinne, obywatelskie i patriotyczne.

Należy dodać, że tak silne nasycenie treściami wychowawczymi każdego z obszarów działalności pedagogicznej przedszkola spotkało się z aprobatą zarówno nauczycieli, jak i rodziców, którym prezentowano podstawę programową wychowania przedszkolnego. Są oni przekonani o tym, że jeżeli nie zadba się o dobre wychowanie dziecka w wieku przedszkolnym, to w wieku dorastania będzie to o wiele trudniejsze, a często nawet niemożliwe.

O zapewnieniu dzieciom lepszych szans edukacyjnych

Edukacja szkolna jest wielkim dobrodziejstwem pod warunkiem, że dzieci potrafią sprostać wymaganiom stawianym w szkole, a także korzystać z nauki szkolnej. Jeżeli nie są gotowe do podjęcia nauki szkolnej, źle im się wiedzie już od pierwszego dnia pobytu w szkole. Tymczasem, w każdej grupie pierwszoklasistów występują znaczne różnice indywidualne w rozwoju umysłowym¹⁵. Dla uczniów zbyt dziecinnych wszystko jest za trudne i dzieje się za szybko. Dla dzieci o znakomitych możliwościach umysłowych nauka szkolna jest mało interesująca. Muszą bowiem uczyć się tego, co już dawno potrafią.

Zadaniem wychowania przedszkolnego jest wspomaganie rozwoju umysłowego dzieci tak, aby je dobrze przygotować do szkoły. Dlatego nauczyciele przedszkola mają obowiązek systematycznego prowadzenia obserwacji i analiz zachowania dzieci (wraz z ich dokumentacją). Pomoże to lepiej poznać ich indywidualne możliwości umysłowe i ustalić potrzeby rozwojowe. Ponadto, w roku poprzedzającym rozpoczęcie przez dzieci nauki w klasie I szkoły podstawowej, nauczyciele przeprowadzają analizę ich gotowości do podjęcia na-

¹⁵ Sięgają one – w przeliczeniu – nawet do 4 lat rozwoju umysłowego. Oznacza to, że w każdej klasie I są dzieci rozumujące tak, jak przeciętne dziewięciolatki i dzieci, które rozumują na poziomie pięciolatek. Ustaliła to Wołoszynowa L. (*Problemy szkolnego „startu” w polskim zreformowanym systemie oświaty*, „Psychologia Wychowawcza” 1977 nr 1 oraz *O umysłowej i społecznej gotowości dziecka do rozpoczęcia nauki*, „Badania Oświatowe” 1979 nr 3). Wynika to także z moich doświadczeń badawczych ostatnich lat.

uki w szkole. Proces ten powinien zakończyć się na początku drugiej połowy roku szkolnego, aby był jeszcze czas na podjęcie działań kompensujących.

Na podstawie takiej diagnozy, nauczyciel przedszkola opracowuje indywidualne programy wspomagania i korygowania rozwoju dziecka, które tego potrzebuje. Według tych programów mają być prowadzone zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze. Diagnoza dojrzałości przedszkolnej¹⁶ ma też pomóc rodzicom w poznaniu stanu gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole podstawowej. Dzięki temu mogą je wspierać w rozwoju, współpracując z nauczycielem przedszkola. Pomoże im to również podjąć decyzję o odroczeniu dziecka obowiązkowi szkolnego, jeżeli zachodzi taka konieczność.

Analiza dojrzałości przedszkolnej (szkolnej) będzie prowadzona w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz w innych formach wychowania przedszkolnego, a więc w miejscu, które dzieci i ich rodzice dobrze znają. Mają ją realizować nauczyciele zajmujący się dziećmi (oczywiście po uprzednim przygotowaniu)¹⁷, wszak oni najlepiej znają dziecko i jego sytuację rodzinną.

Zalecenia w tej sprawie zawarte w podstawie programowej wychowania przedszkolnego są znaczącym krokiem w dążeniu do tego, żeby o rozpoczęciu nauki szkolnej decydowała nie tylko metryka dziecka¹⁸, lecz także jego poziom umysłowy. Dzieciom, które rozwijają się odrobinę wolniej trzeba dać czas i szansę na osiągnięcie dojrzałości szkolnej i nie może to być tak skomplikowane i trudne, jak dotychczas. Znajdujące się w podstawie zapisy regulujące te kwestie, pozwolą uniknąć niszczącego mechanizmu, który przez poprzednie lata dotykał, szacunkowo licząc, co czwartego ucznia, rozpoczynającego naukę w szkole.

Na koniec należy podkreślić, że podstawa programowa wychowania przedszkolnego jest dokumentem skierowanym do specjalistów wychowania

¹⁶ Określenie *dojrzałość przedszkolna* stosowane jest po to, aby nie utożsamiać jej z *dojrzałością szkolną*, ustalaną według kryteriów obowiązujących obecnie w poradnictwie psychologiczno-pedagogicznym dla dzieci i młodzieży.

¹⁷ Z analizy programów studiów pedagogicznych, przygotowujących przyszłych nauczycieli przedszkola i nauczania początkowego, wynika, że są oni przygotowani do realizowania tego zakresu działalności pedagogicznej. Mogą także korzystać z pomocy specjalistów z poradni psychologicznych i pedagogicznych dla dzieci i młodzieży. Ponadto są już i będą organizowane szkolenia (kursy) podnoszące nauczycielskie kwalifikacje w zakresie diagnozy gotowości dzieci do podjęcia nauki w szkole i prowadzenia zajęć dydaktyczno-wyrównawczych.

¹⁸ Dotychczasowe prawo ujmowało sprawę tak: od obowiązku szkolnego wynikającego z metryki dziecka można odstąpić, jeżeli są ku temu ważne powody, na przykład znaczne opóźnienia w rozwoju umysłowym. Z powodu złożonej procedury odroczenia obowiązku szkolnego, dzieci niedojrzałe do nauki szkolnej rozpoczynały naukę w klasie I. Dlatego już w pierwszych tygodniach nauki doznawały nadmiernych trudności, ze wszystkimi niszczącymi konsekwencjami. Powszechna – obowiązująca wszystkie dzieci – diagnoza przedszkolna może ten stan rzeczy poprawić.

przedszkolnego, a więc do tych, którzy będą konstruowali programy autorskie i tych, którzy je będą wybierali, a potem realizowali w placówkach wychowania przedszkolnego. Dlatego została ona napisana z uwzględnieniem terminologii stosowanej w pedagogice przedszkolnej. Nauczyciele nie będą mieli większych trudności w korzystaniu z tego dokumentu, a także w przekazaniu rodzicom swoich wychowanków zawartych w nim celów i treści wychowania przedszkolnego. Pomoże im to także dostrzec, w jakim zakresie autorskie programy są rozszerzeniem treści kształcenia zawartych w podstawie.